

ФУНКЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У МОВОТВОРЧОСТІ ФЕДОРА ПОТУШНЯКА

FUNCTIONAL LOADING OF PROPER NAMES IN THE LANGUAGE CREATION OF FEDIR POTUSHNYAK

Пискач О.Д.,
orcid.org/0000-0002-3858-6823
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Ужгородського національного університету

У статті висвітлено одне з актуальних мовознавчих питань – функційне навантаження власних назв на матеріалі поетичних творів Федора Потушняка. Об'єктом дослідження стали художні тексти, предметом – власні назви у поетичній мовотворчості письменника. Метою наукового дослідження є комплексний аналіз функційного навантаження власних назв у мовотворчості Федора Потушняка. Реалізація поставленої мети здійснена за допомогою виконання таких завдань: аналіз наукової літератури із зазначеної тематики; висвітлення основних підходів до визначення функцій власних назв у художньому творі; виокремлення ономастичного матеріалу із поетичних текстів Федора Потушняка; визначення основних функцій та їх навантаження у поетичній мовотворчості письменника. Наголошено на особливостях семантики власних назв, які є основними визначниками їх функційного навантаження у художньому тексті. Звернено особливу увагу на важливі взаємопов'язані чинники у визначенні функційного навантаження власних назв, а також специфіку функцій, які виконують власні назви у поетичному творі. На основі проведеного дослідження з'ясовано, що власні назви, репрезентовані в мовотворчості Федора Потушняка, виконують низку важливих функцій у творенні мовної тканини художнього тексту й несуть різноманітне функційне навантаження. Визначено основні функції власних назв (репрезентативну, дейктичну, ідентифікаційну, характеризуючу, асоціативну, текстотвірну, перспективну) у мовотворчості Федора Потушняка і на їх основі окреслено функційне навантаження власних назв (унікально-специфічне, контекстуально-специфічне, лише контекстуальне, контекстуально-залежне, безпосереднє діалогічне, порівняльне й зіставне, інтелектуально-емоційне, асоціативне із поєднанням конкретності й абстрактності, інформативне, композиційне).

Ключові слова: апелятив, власна назва, мовотворчість, онім, поетичне мовлення, Федір Потушняк, семантика, функційне навантаження, художній твір.

The article on the material of Fedir Potushnyak's poetic works highlights one of the topical linguistic issues – the functional load of proper names in a work of art. The object of the study was the artistic texts of Fedir Potushnyak, the subject – proper names in the poetic language of the writer. The aim of the scientific research is a comprehensive analysis of the functional load of proper names in the language creation of Fedir Potushnyak. The realization of the set goal was carried out with the help of the following tasks, namely: analysis of scientific literature on the specified topic; coverage of the main approaches to determining the functions of proper names in a work of art; selection of onomastic material from the poetic texts of Fedir Potushnyak; definition of the main functions and their load in the poetic language of the writer. As a result of the work, the traditional functions of onyms were indicated on the basis. Emphasis is placed on the peculiarities of the semantics of proper names, which are the main determinants of the functional load of proper names in the literary text. In addition, special attention is paid to important interrelated factors in determining the functional load of proper names, as well as the specifics of the function performed by proper names in a poetic work. On the basis of the conducted research, it was found that the proper names represented in the language creation of Fedir Potushnyak perform a number of important functions in the creation of the linguistic fabric of the artistic text and carry a variety of functional loads. Based on the functions of proper names (representative, deictic, identifying, characterizing, associative, text-creating, perspective) in Fedir Potushnyak's language work, the functional load of proper names (unique-specific, contextual-specific, only contextual, context-dependent, direct dialogic, comparative and comparative, intellectual-emotional, associative with a combination of concreteness and abstraction, informative, compositional).

Key words: appellative, proper name, language creation, onim, poetic speech, Fedir Potushnyak, semantics, functional load, artistic work.

Постановка проблеми. Широке коло проблем, які стосуються власних назв, є предметом вивчення сучасної мовознавчої дисципліни – ономастики. Останнім часом набуває актуальності й питання функційного навантаження власних назв з огляду на їх семантику та ідейно-естетичну позицію в художньому творі. Це питання, поставлене ще за часів формування ономастики як самостійної галузі, і донині не має однознач-

ної відповіді. Власні назви у різних типах текстів часто відіграють специфічну роль, допомагаючи авторам найефективніше змалювати дійсність у світлі їхніх ідейно-естетичних позицій. Власні імена не лише називають персоналії, але й семантично наповнюють зміст текстів й виступають стилістичним засобом. Ономастичний простір твору, як і кожна його власна назва, є одним із чинників створеного автором текстового світу, що

характеризує індивідуально-стилістичні особливості письменника, його етнічний та культурний світогляд.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема власних назв широко представлена й досліджується у різних галузях науки, зокрема мовознавстві, філософії, літературознавстві, психології, історії та ін. Лінгвістичний аспект розгляду цієї проблематики стосується, загалом, особливостей та функцій власних назв на різних мовних рівнях (лексичному, граматичному, стилістичному). Питання, пов'язані зі значенням та функційним навантаженням власних назв, передусім, зацікавили філософів мови. Вони вивчалися в контексті теорії прямої й описативної референції. Теорія прямої референції бере початок з робіт Дж. Мілля («Система логіки», 1843 р.), який виокремлював три групи мовних висловів: «визначені описи», «загальні назви» і «власні назви». Одиниці перших двох груп вказують на референти і мають значення. Власним же назвам притаманна тільки референція: вони співвідносяться зі своїми референтами лише фонетично не мають закріпленого за ними значення. За таких умов власні назви вважаються спареними асоціатами: ім'я пов'язане з референтом лише шляхом примітивної асоціації з ним. Основою диференціації лексики вчений вважав протиставлення конотації і денотації. Конотативні, загальні назви мають певний зміст (концепт, сигніфікат) і при цьому співвідносяться з предметом дійсності, або денотатом. Неконотативні ж, власні назви є лише денотативними одиницями, називають предмети без імплікації їх атрибутів. Тобто власна назва, за Дж. Міллем, – це знак, що вказує на свій референт, але ніяким чином його не характеризує. Звідси заперечувалося існування значення у власних назв, вони визнавалися асемантичними, і їх функція зводилася до вказівної [див.: 5].

Теоретичному осмисленню власних назв присвятили свої праці М. Бахтін, О. Лосєв, Ю. Лотман, Д. Руденко, Ю. Святко, О. Суперанська, П. Флоренський та ін. Так, сам термін «власна назва» вживається у вузькому й широкому значеннях. Ономастичний простір художнього твору, як і кожна його власна назва, несуть у собі різноманітне функційне навантаження. З урахуванням формальних ознак ономастичних одиниць, у широкому розумінні, термін власна назва – це будь-яке слово або група слів, що позначає об'єкт (людину, місце тощо) і пишеться з великої літери. У вузькому розумінні власні назви – це слова, що утворюють один із розрядів іменникового класу [див.: 6]. О. Заболотська, слідом за С. Співак,

тлумачить поняття *власна назва* як «коди певної суми фонових знань, специфічні види згорнутих національно-культурних текстів, що зберігають у своїй семантичній пам'яті культурно-історичні сюжети, вписані в сучасну суспільну свідомість» [3, с. 44–45]. О. Карпенко наголошує, що власні назви «в ментальному лексиконі зберігаються як концепти» й «відіграють вагому організуючу роль» [4, с. 5]. На думку Д. Дергач, «значення власної назви у процесі її функціонування може розширюватися, в результаті чого вона може набувати додаткових значень» [2, с. 94]. «Сукупність усіх власних назв становить онімний простір конкретної мови, який має свої самобутні ознаки, незважаючи на те, що оніми існують в усіх мовах світу» [1, с. 54–55]. Підсумувавши вивчення класифікаційного розмаїття власних назв, С. Вербич виділяє такі макрокласи онімів: антопоніми, топоніми, зооніми, теоніми, міфоніми, космоніми, ергоніми, хрононіми, хрематононіми, поетоніми, які, в свою чергу, можуть поділятися на певні тематичні групи [1]. Щодо функцій власних назв, то варто вказати основні (традиційні), які виділяють більшість дослідників, а саме: номінативна, ідентифікаційна, диференційна, соціальна, емоційна, акумулятивна, дейктична (вказівна), експресивна, естетична й стилістична. Незважаючи на чималу кількість ономастичних праць, наразі немає чіткої класифікаційної шкали власних назв і відповідно й питання функційного навантаження власних назв у художньому тексті залишаються відкритими.

Постановка завдання. Основними завданнями наукової розвідки є аналіз власних назв у мовотворчості Федора Потушняка, визначення їх основних функцій на основі семантичного аналізу мовних одиниць.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо детальніше питання функційного навантаження власних назв у мовотворчості Федора Потушняка в тій послідовності, яка, на нашу думку, дозволяє з'ясувати суть численних і доволі різнопланових власних назв у поетичних текстах, визначити особливості їх використання на основі спостережень науковців стосовно функцій власних назв у художньому тексті.

Як свідчить аналіз наукових праць, присвячених вивченню функцій власних назв, особливості їхньої семантики визначаються такими взаємопов'язаними чинниками, як індивідуальність й одиничність позначеного об'єкта, а також специфікою функції, виконуваної власною назвою у художньому мовленні. Індивідуальність об'єктів, позначених власною назвою, вважається

основною рисою, за якою вони відрізняються від апелятивів – слів, які не є онімами. При цьому зміст терміна *апелятив* є ширшим за зміст терміна *загальна назва*, що стосується лише іменників. Поняття індивідуалізації, або специфічності, застосоване до власної назви, виявляється, на думку більшості науковців, неоднозначним у зв'язку з можливістю існування двох типів «індивідуальних» об'єктів [див.: 6].

Об'єкти першого типу можна визначити як такі, що несуть унікально-специфічне функційне навантаження. Ім'я такого об'єкта не застосовується до інших об'єктів, і в будь-якому контексті воно активує ту ж саму «унікальну» інформацію [див.: 6]. Прикладами у мовотворчості Федора Потушняка є такі власні назви, як *топоніми* (*Єгипет, Рим*): «Кітки ідуть – святочний хоровод, / В саду гірлянд десь заховалось щастя, / В *Єгипті* я серед Нілових вод, / Боги й богині, я задихнувся щастям» [7, с. 252], «Іде душа у далі пілігримом / (Дороги всі – говорять – йдуть у *Рим*)... / Дзвінками ангел дзвонить золотими / В осінні суми сумом весняним» [7, с. 223]; *астроніми* (*Земля, Зорі, Сонце*): «Де грім живе... стозубий і стокрилий... / Й кують блискавінь кораблі... / Я син сьогодні, що вернув єдиний / І вснув на руках матері *Землі*» [7, с. 297], «І безліч їх пливуть по всьому морі, / Де ваш кінець у світові пустому? / Навіки зв'язані, лиш ім'я знаю – *Зорі* / Ви пливете-втопаєте в Гальштрому» [7, с. 296], «Заходить день – сказати муде слово / Прибувшим тіням моя тінь іде... / Йде лицар *Сонце* і коня веде. / Вернувся здалека: «В світі, що нового?»» [7, с. 299]; *міфоніми* (*Ариадна, Афродіта, Прометей*): «Вона іде за ниттю *Ариадни*, / І час упав, як пелюсток нарядний» [7, с. 278], «Зніс нам сонце в злото врат / Із тяжких темнот туманів / *Прометей* – наш рідний брат...» [7, с. 286], «Ніколи тіло вільх не має повних форм / Тінь *Афродіти* в образі старому / Одна лиш риса / Одна стріла очей» [7, с. 319].

Об'єкти ж другого типу можна визначити як такі, що несуть контекстуально-специфічне функційне навантаження. Ім'я такого об'єкта може бути застосоване до інших об'єктів, що належать до певного семантичного класу (наприклад, людина жіночої/чоловічої статі). Індивідуальність, специфічність інформації, активованої власної назви залежить від конкретного контексту, від ситуації мовлення, в якій застосовується онім [див.: 6]. Типовим прикладом у мовотворчості Федора Потушняка є такі *антропоніми*: *Василь, Гафа, Марія, Михайло, Федір, Юрій*. Специфічність інформації зумовлена вказівкою на конкретного носія того чи того

імені. Наприклад: «На поле вікном споглядають / Сьогодні не сплю я – *Василя*). / О чудо! – як мудре ти, знаю, / Породилось з мого зусилля» [7, с. 255], «Ожили знов книги у шафі / (І всіми язиці говорять), / А відьми (*Марія і Гафа*) / За вікнами тихо ворожать [7, с. 255], «По стінах лазять давно знані тіні, / І *Михайл* виднієсь у куті / І скрипли двері: «Мамо ти йдеш в сні?» – Спадає сон і спокій в забутті» [7, с. 240], «І кіт, і *Федір* в світ пішли за очі, / І шість братів дивились з брів, як з стріх. / Йому услід – млинок в ночі цоркоче / І сиплють в кіш за міхом бистро міх» [7, с. 232], «Ото у *Юри* син – вчиться у панчат, / Прийшов до мене анде у колибу, / Парадний... книжка... а боявся ягнят, / Ішов імати, неборак, десь рибу...» [7, с. 246].

Усвідомлення того, що мається на увазі під індивідуальністю, специфічністю інформації, дозволяє зрозуміти суть полеміки стосовно функції, виконуваної власною назвою в художньому мовленні, і взагалі стосовно наявності в них свого значення. Як відомо, номінативні мовні знаки при їх застосуванні в художньому мовленні виконують, передусім, репрезентативну та дейктичну функції. Про репрезентативну функцію йдеться тоді, коли мовна одиниця, застосована в різних контекстах, активує одну і ту ж саму інформацію, яку вважають мовним значенням цієї одиниці. Якщо ж інформація, активована мовною одиницею, є контекстуально залежною, тобто в різних контекстах вона є різною, говорять про дейктичну (вказівну) функцію мовної одиниці і про наявність у неї лише контекстуального, мовленнєвого, або функціонального, значення та відсутність значення, що зберігається в мовній системі [див.: 6]. Типовими дейктичними одиницями у мовотворчості Федора Потушняка є займенники (*Він, Ми, Ти*). Наприклад: «Лиш *Він*, скупар, сховавшись за грати, / Складає гріш і сам застиг зі стужі: / Хто був убогий, нині будь багатий – / Ростуть у вись морози, білі й дужі» [7, с. 235], «Золотоносні ріки тьми / Пливуть у духа брами скриті, / На шпильх ночі *Ми*, не – *Ми*, / У ямах чоловічки ситі там [7, с. 80], «Сховалась *Ти* – воскресла ніч в пустині, / Нечуйний дзеньк – завмерлий в полі зов / Іде з темнот, і в сій одній хвилині / Одкровення з віків наднявся покров» [7, с. 160], «Шукаю в нім тебе – *Ти* слава невидима, / І знаю я, що ти нечутно тут – / І вічність строга, хвиля невмолима, / І світло, й тінь над водами пливуть» [7, с. 161].

Власні назви, що виконують функцію ідентифікації, часто виступають у позиції звертання (*Боже, Господи, Єво, Маріє, Соломіє, Вічносте, Невідомі, Свободо, Земле*), створюючи діало-

гічні ситуації, залучаючи читача/слухача до безпосереднього спілкування. Наприклад: «Воно, мов вуголь, й повне ран – незгоїв... / Та вдячний, *Боже*, я за те тобі, / Не камінь – серце дав ти в груди мої / Й сам окреслив його у боротьбі» [7, с. 172], «У бурях і гromі проходиш в лазурі / Ти, *Боже*, у тілі вола, понад хмурі / Простори надземні, шукаєш богині-телиці, / Ти сад поламав мій, столочив криниці» [7, с. 219], «*Боже!* Я бував поетом, / Невідоме вторив в сні, / Малював я вази Крети, / Був центуриєм в війні» [7, с. 271], «І нараз усе погасло, / *Боже*, серце, що без ран! / Ніч в безмежжі світу ясна / Розливається без гран...» [7, с. 272], «Б'єш – *Господи*... / Ну, бий! / Сміюсь я у кулак. / Я раб, / Не можу / Мудрим будь / Від радості / Ніжк...» [7, с. 213], «О *Господи*, яка каса в саду!.. / Бо це є рай тобою призабутий – / Ти мислів тут не запустив нуду, / І голосу твого тут не чути...» [7, с. 264], «В човнах плывуть далекі чорні тіні / Південних снів – не вернуться назад. / Стопа твоя горить в студеній ріні, / Ти, *Господи*, ввійшов у духа мого сад» [7, с. 292], «Розлились води, йде потопа, / Де мій ковчег, де голубівість? / О *Господи*, де твої стопи, / Над нами, глянь, одна безвість! [7, с. 302], «Вже відійшли нові видіння, / І день новий з'явився знов. / Ти, *Господи*, – ти є горіння, / Як сад, ввійшов ти в мою кров [7, с. 301], «Я дав тобі ці дні прожити, / Вони безсмертя є й безмеж...» / Закону, *Господи*, любити / Ти не поставив жодних меж» [7, с. 300–301]; Пустинне небо в полум'ї вогнів, / І безконечна ширь, і даль небесна. / В димах далечних невідомих снів / Ісходиш, *Сво*... І любов воскресна [7, с. 208]; «Йдуть пірати... тяжкий близиться бій. / Всяк шепче тихо: «О, свята *Маріє!*» / Як в пеклі, страх нічю шевеліє, / Йде корабель навістрю їм, як змії» [7, с. 261]; «На шпильях білих скал мій дух стояв, / Спустивши крила ясними слідами, / Попід склепіння золотих заграв / Ти, *Соломіє*, сходиш над полями» [7, с. 80]; «І день іде, і меркнуть зорі в рань, / Послідній крик почувся у селові, / Я, *Вічносте*, все дав тобі у дань / За ті поля, убогі і полові [7, с. 280–281]; «Глибокий південь – срібна тінь, / Дозрілий овоч в устах днини, / Мій вам *Невідомі* поклін / І серце ясирем в данину» [7, с. 91]; «В рідний край нам рідний вітер / Щастя мріяне приніс – / Як тобою не радіти / *Свободо!* – Слов'янський кріс / Лютих покоров тиранів [7, с. 286]; «Тасмні дзвони, *Земле*, п'єш із тиші, / Глибока біль із твоїх йде глибин. / Холодна ніч над полем сні колише, / Мов крига, час заглянувся з низин...» [7, с. 212].

У функції характеристизації власні назви широко використовуються у порівняннях і зіставленнях.

Наприклад: «Де той багач / Як жар ясний сміється *Лазар* / За гранями червоний яче гнів» [7, с. 144], «Спускаєсь ніч із хмар тяжких громад, / У морі день заснув *Левіантаном*, / Сім брам відкрив назустріч древній град / Із-за гори ближучимся титанам» [7, с. 171–172], «Так тихо скрізь... він тінню *Михайла* / Іде простором хмурістю завій, / Мовчить німа далечина згоріла, / Один зіставсь і віє з верховій...» [7, с. 201], «Ти – *Господь* мій. / Я – / Раб, / Все непокірним був...» [7, с. 212], «Я йду по тобі добра, рідна ниво, / Засохлі трави шепчуть, мов слова / Це *Божі* впали, ще як зір сміливо / Над лісом звисла загадка нова...» [7, с. 213], «Я *Сфінкс!* / Я *Сфінкс!* – мене не розгадають / Ідучі в далеч дні, роки, віки... / Живуть ідеї смертних – бо не знають, / Що тління все, мов помах той руки...» [7, с. 230], «*Ленора* ти, ти *Діва* невидима, / Села малого тиха тишина, / *Софія*, радість, крапелька, хвилина, / Та знаю я – ти й смерть разом страшна» [7, с. 241], «Ти к нам ідеш, як тінь прозора світла, / Все та одна, з кадилами віків, / Богиня мати, *Ти, Весна* розквітла, / Мов сні глибких рідних ручаїв» [7, с. 241], «Падуть крізь морок променем сніжинки, / В холодні ігли стугнули росинки, / У гробі ти, зими чуткий кристал, / А на горі твій дух, неначе *Граль*...» [7, с. 267], «Ми вірять в нічо є не в силі / (Йдемо, він стучить в тротуар), / *Мефістофель* й *Фавст* – вже похили / Діди піднімають погар» [7, с. 277], «Зніс нам сонце в злото врат / Із тяжких темнот туманів / *Прометей* – наш рідний брат...» [7, с. 286], «Снів юних моїх мудра *Діва*, / Тепер не *Мудрість* ти, а *Смерть*. / На то зробив я ці посіви, / Щоб їх понищено ущерт?» [7, с. 295].

Варто наголосити також і на тих власних назвах, які в інтелектуально-емоційному полі виконують функцію умовного сигналу, коли потрібен лише один натяк і образ зразу оживає, викликаючи певні емоції, почуття, асоціації. Цьому сприяє, передусім, використання слів-символів, які завдяки своїй багатоплановості можуть породжувати різноманітні рефлексії й асоціативні почуття. Слова-символи сприяють формуванню певного підтексту, дають можливість домислювати й брати безпосередню учать у декодуванні художньої мовотворчості. Такі власні назви-символи актуалізуються в різних аспектах художньої творчості практично всіх митців слова, зокрема, і в мовотворчості Федора Потушняка, і засвоюються на рівні когнітивної, мовної свідомості. У кожній національній мові є такі постійні елементи, що відображають національну унікальність, акумулюють досвід поколінь, традиції, культурні здобутки, тобто є ключовими іменами

національних культур. Для української національної свідомості є, передусім, така власна назва, як *Україна*: «Нашим краєм щастя лине, / Клич із серця як струмки: / Мати, мати *Україно!* / Дай діткнути до руки, / Дай упасть тобі до перса / Дітям, йдучим з чужини! – / У віках той слід не стерся, / Що ми є твої сини. / І на свято йдем до мами – / Хатка наша серед гір – / Сумно ж було за синами, / Хоч багатий в тебе двір! / Та зібралася родина... / Буде свято це гучне, / Мати наша *Україно*, / Дивне слово чарівне!» [7, с. 286–287].

Виразною стилістичною функцією власних назв у художньому тексті є форма множини власних назв. Для створення асоціативної картини, задля поєднання конкретності й узагальненості, Федір Потушняк використовує також і цей механізм для побудови поетичного мовлення. Його специфіка полягає в тому, що номіновані власні назви можуть мати, а можуть і не мати власної назви-носія, проте, у поетичному контексті вони стають носіями певних якостей, рис чи властивостей зображуваного. Наприклад, *Валкірії* («У старо-скандинавській міфології – войовничі вершниці, діви-богині, що носилися над полем бою, розподіляючи перемогу і смерть» [8, с. 287]): «Одвічні висі – полумінна чаша... / (*Валкірії* зводили з нами бій) / Впав Граль святий – побіда знову наша, / Бери його і силу вічну пий... дім» [7, с. 233].

Однією з властивостей онімів є текстотвірна функція. Вона полягає в тому, що певна номінативна одиниця здатна відігравати роль інформативного ядра тексту, тобто внести в його тканину основну ідею твору, для передавання якої і створювався текст. Ця думка поширюється і на онімну лексику як складник віршованого твору. Іншими словами, одна або декілька власних назв спроможні перетворити ідею на текст. Імена формують топікальні ланцюги поетичного тексту, які і слугують відправними точками в ході його інтерпретації [див.: 3]. Наприклад: «А дуб, як лицар-світ, як той *Едем*, / Як іскра-серце під стальним плащем, / Тополі в плач, і гнесь високий стан, / Війна, війна, – де дівся лебідь-пан?» [7, с. 136], «Мене слабим, о *Боже*, сотворив ти, / Та строгий розум в мозок вставив мій, / І разом в груди серце положив ти, / Гаряче серце, повне диких мрій» [7, с. 172], «Мов привид я, створений з землі. / Не *Голем*, і не земля – я сам, / Буття я свого привидіння в млі, / Один на світі я – *Адам*...» [7, с. 202], «По грудь закопаний в землю стою. / Я раб твій – *Господи!* / Ти б'єш мене, жорстоким києм б'єш, / мов гвізд глибоко в кріп тверду Землі» [7, с. 212], «Глядить гаряче око *Озіріса* /

На просторінь німих, святих пустинь, / Я раб, що *Нілу* чорний намул місить, / Та око моє упиваєсь в синь...» [7, с. 230], «Пророчий голос лине звідусіль. / (Мертвий *Іван* і мертва *Саломея*). / Я люблю все ту ніч і чорну тінь... / Як тяжка пророча та кирея!» [7, с. 280], «Це він, *Іоан*, сполинув на тарілці, – / І біль душі моїй, й кривавий сон. / Знов дику пісню грає на сопілці / Далекий *Пан* у вітті диких грон» [7, с. 292].

Власні назви та найменування в цілому належать до тих засобів опису, які відображають точку зору автора та виконують функцію визначення перспектив. Упродовж художньої розповіді одні особи іменуються одним і тим самим іменем, інші іменуються різними. Це явище назване категоризацією ім'явживань у межах тексту відносно когнітивних референтних точок. Власні назви, слугуючи виразниками авторської точки зору, створюють композиційні ланцюги та визначають перспективу сприйняття твору читачем у будь-який безпосередній момент художньої розповіді [див.: 3]. Наприклад: «Де *Коломбіни* ніжна тінь? / Де віщі птахи, срібні струни? Внов грає в полі полумінь, / Знов грають в горах віщі луни» [7, с. 92], «Забутих дум сріберний пил, / Зловіщих мрій не видно коло, / І лине грізний *Азраїль* / З мечем кривавим у неволі» [7, с. 124], «Стилет блищить... З-за колони *Макбет* / Виглянувши, крадеться непомітно, / Кричать думки, мов птахи в перелет, / Для чарів зілля відьмам в лісі квітне» [7, с. 172], «Я злотну рибку витягнув з води, / О *Боже*, дай 'ми непорочні сили, / Зверни краплини в золоті сліди, / Бо моє щастя води затопили» [7, с. 203], «Як крига, спить серце безрадно, / Мертвота (де вогні, де вогні?), / Як зловить мені мить *Аріадни*, / Розпутать дороги *Господні?*» [7, с. 258], «Чом мудрістю не дише мій вже стих? / Ти, *Боже*, дай йому вітряні крила... / Щоб я зібрав весь мед із піль твоїх, / Як улій, щоб була хатина мила...» [7, с. 263], «Потруси знов віддаль, *Боже*, / Зорям дай упасти в діл! / Щоби щось було, хоч... може / Я відчую знов свист стріл...» [7, с. 273], «Ми віримо в дійснеє строго / В глибокому твому сні. / О *Боже*, той м'ячик убогий / Поверни в долоні мені [7, с. 277], «Згасає день... вагівниця... пні сніжні... / І білі вівці... Краплі сніжні три / Упали з стріхи, так чуткі і ніжні, / Й ти, *Господи*, замкни свої вітри...» [7, с. 268].

Висновки. У результаті проведеного дослідження можемо зробити такі висновки. Мовотворчість Федора Потушняка рясніє власними назвами, які мають різноманітне функційне навантаження. Спостерігаємо своєрідні власні назви, які виступають носіями єдності в усій

творчій палітрі й ті, що надають мовотворчості унікальності, вносять цілісність в мовну особистість письменника. У розрізі ономастичної площини власні назви у мовотворчості Федора Потушняка виступають також і як поліфункціональні структурні одиниці, які за своїми семантичними особливостями є доволі асоціативними й об'єднувальними для структурних елементів художнього тексту. Розглянувши поетичні твори Федора Потушняка, досліджуємо значну кількість власних назв, які за виконуваними функціями у художньому тексті було поділено на декілька груп та визначено їх функційне навантаження у мовотворчості письменника. Зокрема, власні назви, що несуть унікально-специфічне й контекстуально-специфічне функційне навантаження; власні назви, що виконують репрезентативну (власні назви несуть у собі лише контекстуальне функційне навантаження: одна й та сама власна назва в різних контекстах активує одну й ту саму інформацію) та дійсничну функції (власні назви мають контекстуально-залежне функційне навантаження: в різних контекстах одна й та сама власна

назва має інше значення, у неї немає сталого значення, що зберігається в мовній системі); власні назви у функції ідентифікації, які часто виступають у позиції звертання, мають безпосереднє діалогічне функційне навантаження; у функції характеристичної власні назви представляють собою порівняльне й зіставне функційне навантаження; власні назви, які мають інтелектуально-емоційне функційне навантаження (національно свідомі сигнали, слова-символи); власні назви, що мають асоціативне функційне навантаження з поєднанням конкретності й абстрактності; власні назви, що виконують текстотвірну функцію й мають інформативне функційне навантаження; власні назви, що виконують функцію визначення перспектив і мають композиційне функційне навантаження з визначенням перспектив того, що відбуватиметься, слугуючи виразниками авторської точки зору. Проаналізувавши функційне навантаження власних назв у мовотворчості Федора Потушняка, зазначимо, що вони дають безпосередню можливість спостерігати еволюцію мовної особистості письменника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вербич С. Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект. *Вісник НАН України*, 2008. № 5. С. 54–60.
2. Дергач Д. Специфіка лінгвістичної інтерпретації онімів як компонентів лексичної системи мови. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2008. Вип. 17. С. 92–101.
3. Заболотська О.О. Засоби реалізації авторських інтенцій у поетичних текстах. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Київ. 2018. Том 29(68). № 3. С. 44–49.
4. Карпенко О. Проблематика когнітивної ономастики: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 328 с.
5. Левочкина С.В. Семантика власних назв. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. Черкаси: ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2009. Випуск 169. С. 167–175.
6. Левочкина С.В. Лінгвокогнітивні аспекти онімів у художньому тексті в жанрі фентезі (на матеріалі творів Урсули Ле Гуїн): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 – германські мови. Черкаси. 2018. 305.
7. Потушняк Ф. Мій сад / упоряд. Д. Федака. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. 576 с.
8. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наукова думка, 1970. Т. 1. 799 с.